

WWF Ελλάς

Λεμπέση 21
117 43 Αθήνα

Τηλ: 210 3314893
Φαξ: 210 3247578
i.christopoulou@wwf.gr
www.wwf.gr

Προς: Δ/νση Περιβάλλοντος
Περιφέρειας Αττικής

Αρ. Πρωτ. 164
Αθήνα, 21 Δεκεμβρίου 2015

Θέμα: Διαβούλευση Natura 2000 - Περιφέρεια Αττικής

Με την παρούσα, το WWF Ελλάς συμμετέχει στη διαβούλευση για τα παραδοτέα της Α' φάσης του προγράμματος «Επιστημονική τεκμηρίωση για την κατάρτιση σχεδίου δράσεων προτεραιότητας, περιοχών της Περιφέρειας Αττικής που έχουν χαρακτηριστεί: περιοχές Natura 2000», με αφορμή τη σχετική πρόσκληση (μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου) της Διεύθυνσης Περιβάλλοντος της Περιφέρειας Αττικής.

Για περισσότερες πληροφορίες:

Ιόλη Χριστοπούλου, Υπεύθυνη πολιτικής για το φυσικό περιβάλλον, WWF Ελλάς

Παρατηρήσεις επί του σχεδίου δράσεων για τις περιοχές Natura της Περιφέρειας Αττικής

Γενικές παρατηρήσεις

Θα θέλαμε να τονίσουμε ότι θεωρούμε την πρωτοβουλία της Περιφέρειας Αττικής αρκετά σημαντική και θετική, όπως και τις αντίστοιχες πρωτοβουλίες που έχει αναλάβει κατά το πρόσφατο παρελθόν για τους υγρότοπους της Αττικής. Είναι ευκαιρία το ενδιαφέρον που επιδεικνύεται να μετατραπεί σε ουσιαστικές δράσεις προστασίας και διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών της Περιφέρειας.

Σε αυτή την κατεύθυνση θεωρούμε απαραίτητη τη συνεννόηση και τον από κοινού σχεδιασμό με τις αρμόδιες υπηρεσίες ή/και εποπτευόμενους φορείς του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας (ΥΠΕΝ), που έχει τη συνολική εποπτεία του εθνικού συστήματος προστατευόμενων περιοχών. Τονίζουμε ότι στις περιοχές που υφίσταται Φορέας Διαχείρισης (Πάρνηθα, Σχινιάς) για όλες τις δράσεις και τα μέτρα που προτείνονται θα πρέπει να έχει προηγηθεί συνεννόηση και συντονισμός μεταξύ όλων των εμπλεκόμενων υπηρεσιών και φορέων. Διαφορετικά, υπάρχει ο κίνδυνος να προταθούν και να υλοποιηθούν αποσπασματικά μέτρα και δράσεις. Αν και θεωρούμε τον συντονισμό με το ΥΠΕΝ απαραίτητος, σημειώνουμε ότι το ΥΠΕΝ δεν έχει εκπληρώσει τις απαραίτητες ενέργειες για την οργάνωση του εθνικού συστήματος προστατευόμενων περιοχών (βλ. WWF Ελλάς, 2015, σχετικό κεφάλαιο για τη φύση και τη βιοποικιλότητα: <http://www.wwf.gr/images/pdfs/WWF-NOMOreport-2015-FINAL.pdf>). Ένα ολοκληρωμένο και λειτουργικό εθνικό σύστημα προστατευόμενων περιοχών, θα έδινε τις απαραίτητες κατευθύνσεις όσον αφορά τη διαχείριση, την παρακολούθηση και τη φύλαξη των περιοχών, προτεραιότητες που τα προτεινόμενα μέτρα προσπαθούν εν μέρει να καλύψουν. Ειδικότερα, σημειώνουμε ότι βάσει του ν. 3937/2011 θα πρέπει να οριστούν στόχοι διατήρησης για κάθε περιοχή Natura 2000 της χώρας και να καταρτιστούν σχέδια διαχείρισης. Ωστόσο, η έκδοση των προδιαγραφών για την κατάρτιση τέτοιων σχεδίων ακόμη εκκρεμεί και συνεπώς απουσιάζει μια ολοκληρωμένη και ενιαία αντιμετώπιση σε εθνικό επίπεδο. Τα σχέδια διαχείρισης εξειδικεύονται σε σχέδια δράσης, όπου περιγράφονται τα αναγκαία μέτρα, δράσεις, έργα και προγράμματα, οι φάσεις, το κόστος, οι πηγές και οι φορείς χρηματοδότησής τους, καθώς και το χρονοδιάγραμμα εκτέλεσής τους και οι φορείς εφαρμογής τους. Οι ελλείψεις που αφορούν τόσο στη διοίκηση όσο και στην διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών οδηγούν στην απουσία της ενιαίας αντιμετώπισης των προστατευόμενων περιοχών της χώρας και ενός δεδομένου πλαισίου, στο οποίο θα μπορούσαν να ενταχθούν οι προτάσεις της Περιφέρειας. Παρά τις ελλείψεις αυτές, η Περιφέρεια Αττικής θα πρέπει να έχει υπόψη της το ευρύτερο θεσμικό πλαίσιο, εθνικό και ευρωπαϊκό, κατά την προετοιμασία των προτάσεων της. Ειδικότερα θα πρέπει να ληφθούν υπόψη:

- η Εθνική Στρατηγική για την Βιοποικιλότητα και το συνοδό Σχέδιο Δράσης της.
- το Πλαίσιο Δράσεων Προτεραιότητας για τις περιοχές Natura 2000 που εκπόνησε το Υπουργείο ενόψει της προγραμματικής περιόδου 2014-2020 (<http://www.ypeka.gr/LinkClick.aspx?fileticket=bZfp%2bbTXoYU%3d&tabid=539&language=el-GR>) και ο οδηγός χρηματοδότησης της ΕΕ που έχει προετοιμαστεί ώστε να διευκολυνθεί η αναζήτηση πόρων για τις ανάγκες των περιοχών Natura 2000 (http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/financing/index_en.htm), καθώς και
- τα αποτελέσματα του προγράμματος εποπτείας και αξιολόγησης της κατάστασης διατήρησης ειδών και τύπων οικοτόπων της Ελλάδας, το οποίο ολοκληρώνεται στο τέλος του 2015 και αφορά και τις περιοχές Natura 2000 της Αττικής.

Επιπλέον, καθώς θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι απαιτήσεις των οδηγιών 92/43/ΕΟΚ και 2009/127/ΕΚ, τονίζουμε ότι η διαχείριση περιοχών του δικτύου Natura 2000 θα πρέπει να βασίζεται πρωτίστως στις ανάγκες διατήρησης των οικοτόπων και των ειδών κοινοτικού ενδιαφέροντος. Παράλληλα θα πρέπει να λαμβάνει επίσης υπόψη τις ανάγκες διατήρησης και διαχείρισης ειδών που είναι σημαντικά σε εθνικό επίπεδο, ώστε οι δράσεις να έχουν και τοπικό αποτέλεσμα και η χρήση των απαραίτητων κονδυλίων να είναι η βέλτιστη δυνατή. Η ανάπτυξη σχεδίων δράσης με μοναδικό σκοπό την αξιοποίηση ευρωπαϊκών χρηματοδοτικών πηγών, όπως έχει συμβεί και στο παρελθόν, ενέχει τον κίνδυνο αποσπασματικών δράσεων, που δεν θα βάλουν τις βάσεις για την ορθολογική διαχείριση των περιοχών αυτών..

Σε ορισμένα σημεία των κειμένων αναφέρεται ότι οι σκοποί διαχείρισης που διατυπώνονται προκύπτουν από την αξιολόγηση των τύπων οικοτόπων και των ειδών τόσο Κοινοτικού όσο και Εθνικού ενδιαφέροντος, αλλά και των πιέσεων και απειλών που υφίστανται οι περιοχές. Παρόλα αυτά η ανάλυση των παραπάνω παραμέτρων θεωρούμε ότι είναι ανεπαρκής, με ελλιπή δεδομένα ώστε να οδηγήσουν σε προτάσεις συγκεκριμένων μέτρων. Γεγονός το οποίο παραδέχονται και οι συντάκτες της έκθεσης τεκμηρίωσης σε διάφορα σημεία και μάλιστα κάποια από τα μέτρα που προτείνονται αφορούν και την συλλογή αντίστοιχων δεδομένων.

Όσο αφορά τα θέματα φύλαξης και εποπτείας (για παράνομες ενέργειες ή άλλα θέματα όπως δασικές πυρκαγιές), για να καλυφθούν απαιτούν ένα ολοκληρωμένο σχέδιο φύλαξης ανά περιοχή ή σχεδιασμό σε Περιφερειακό επίπεδο, στο πλαίσιο του εθνικού συστήματος προστατευόμενων περιοχών. Για το λόγο αυτό θα πρέπει παράλληλα να οριστούν και οι αρμόδιοι φορείς που να έχουν τη δυνατότητα υλοποίησης του (π.χ. προ-ανακριτικά καθήκοντα). Σε ορισμένα ζητήματα είναι εφικτή και ήδη γίνεται στην πράξη συμμετοχή εθελοντικών ομάδων που εντάσσονται στο μητρώο της Πολιτικής Προστασίας. Όλα αυτά όμως απαιτούν την πιστή εφαρμογή ενός συγκεκριμένου σχεδίου.

Επίσης για τα προτεινόμενα μέτρα (ειδικά αυτά που αφορούν χρήσεις και ρύθμιση δραστηριοτήτων) θα πρέπει να ληφθεί μέριμνα, ώστε να εφαρμοστούν για το σύνολο της περιοχής που αφορούν και όχι αποσπασματικά σε συγκεκριμένα σημεία ή σε μέρος της περιοχής Natura. Ειδικότερα δεν πρέπει να αποφεύγονται περιοχές στις οποίες είναι πιθανό να εκδηλωθούν αντιδράσεις επειδή τα μέτρα απαιτούν προσαρμογή υφιστάμενων χρήσεων και δραστηριοτήτων στις ανάγκες διαχείρισης μίας περιοχής. Ειδικά σε τέτοιες περιπτώσεις προτείνεται ένα οριζόντιο μέτρο ανάλυσης των εμπλεκόμενων φορέων και των χρήσεων και σχεδιασμού τρόπων άμβλυνσης πιθανών συγκρούσεων μέσω ξεκάθαρων, λειτουργικών και ουσιαστικών δομών διαβούλευσης και ανταλλαγής απόψεων, που πιθανά να είναι πιο αποδοτικά από τη διενέργεια μεμονωμένων ημερίδων, εκδηλώσεων, έκδοση φυλλαδίων και άλλων δραστηριοτήτων που δεν έχουν πάντα τα αναμενόμενα πολλαπλασιαστικά οφέλη.

Μία οριζόντια παρατήρηση που αφορά στις δράσεις που προτείνονται για την αντιμετώπιση δασικών πυρκαγιών είναι ότι θα πρέπει να έχουν ως βάση συγκεκριμένα σχέδια αντιπυρικής προστασίας, που από όσο γνωρίζουμε, υφίσταται μόνο για τον Εθνικό Δρυμό Πάρνηθας που αποτελεί τμήμα μόνο της συνολικής περιοχής Natura 2000. Προδιαγραφές για την σύνταξη τέτοιων σχεδίων υπάρχουν από την Δασική Υπηρεσία ή από ερευνητικά προγράμματα που έχουν πραγματοποιηθεί για το σκοπό αυτό (π.χ. LIFE Forestcities, <http://gr.forestcities.gr>). Χωρίς την ύπαρξη συγκεκριμένου σχεδίου, τα προτεινόμενα μέτρα θα έχουν μικρή αποτελεσματικότητα (π.χ. το Μέτρο 1 που προτείνεται για την περιοχή του Σουνίου). Επίσης οι προτάσεις για αυτόματα συστήματα αντιπυρικής προστασίας και ηλεκτρονικά μέσα, πρέπει να αντιμετωπίζονται με σκεπτικισμό αν δεν έχει διερευνηθεί πλήρως η χρησιμότητα τους, η οποία, όπως έχει δείξει η πράξη, είναι εξαιρετικά αμφίβολη. Οι δασικές πυρκαγιές αποτελούν ένα σημαντικό πρόβλημα για τις προστατευόμενες περιοχές της Αττικής λόγω της συχνότητας τους, της υψηλής και απρόσκοπτης επισκεψιμότητας σε περιοχές ενδιαφέροντος, των θεσμικών κενών

(έλλειψη δασικών χαρτών) και των ποικίλων συμφερόντων στις χρήσεις γης. Οι επιπτώσεις της Κλιματικής Αλλαγής θα επιτείνουν το πρόβλημα και πρέπει να ληφθούν μέτρα για την προσαρμογή των δασικών εκτάσεων της Περιφέρειας στις νέες συνθήκες.

Ένα επιπλέον οριζόντιο μέτρο, θα μπορούσε να είναι η διερεύνηση των οικοσυστημικών υπηρεσιών των περιοχών Natura 2000 της Περιφέρειας Αττικής, με σκοπό των εμπλουτισμό μελλοντικών σχεδίων δράσης με γνώμονα και την ανθρωποκεντρική προσέγγιση.

Σημειώνουμε ότι δεν διαπιστώσαμε αναφορά στην περιοχή Natura 2000 GR2530005 «Όρη Γεράνια», που τμήμα της ανήκει διοικητικά στην Περιφέρεια Αττικής και το υπόλοιπο ανήκει στην Περιφέρεια Πελοποννήσου. Ο συντονισμός των δύο Περιφερειών είναι απαραίτητος για τη συνδιαχείριση της περιοχής και την εναρμόνιση τυχόν υπαρχόντων σχεδίων.

Ειδικές παρατηρήσεις ανά περιοχή

Στην παρακάτω ενότητα περιλαμβάνονται σύντομες εστιασμένες παρατηρήσεις, για εκείνες τις περιοχές, για τις οποίες το WWF Ελλάς έχει κάποια εμπειρία ή δραστηριοποίηση ή συμμετέχει στο Διοικητικό Συμβούλιο του Φορέα Διαχείρισης.

1. Πάρνηθα

Στην περίπτωση της Πάρνηθας δεν είναι σαφές από το κείμενο αν η ανάλυση και οι προτάσεις αφορούν το σύνολο της περιοχής Natura, τον Εθνικό Δρυμό ή την περιοχή που προβλέπεται να χαρακτηριστεί ως Εθνικό Πάρκο.

Η περιοχή της Πάρνηθας, στην οποία δραστηριοποιείται ήδη Φορέας Διαχείρισης και Δασαρχείο, θα πρέπει να προσεγγιστεί με διαφορετικό πρίσμα από τις υπόλοιπες περιοχές της Αττικής, καθώς θα πρέπει να αξιοποιηθούν στοιχεία, μελέτες και δράσεις που βρίσκονται ήδη σε εφαρμογή και να αποφευχθούν επαναλήψεις.

Τα μέτρα που προτείνονται θα πρέπει να εξεταστούν και σε συσχέτιση με το σχέδιο διατάγματος για το Κτήμα Τατοΐου, το οποίο βρίσκεται σε επεξεργασία.

Η έκθεση τεκμηρίωσης δεν λαμβάνει υπόψη την πρόσφατη επιβεβαίωση παρουσίας λύκου (*Canis lupus*) στον Εθνικό Δρυμό (Καλλιστώ, Νοέμβριος 2015: <http://www.callisto.gr/neaByArticle.php?id=354>). Οι προτεινόμενες δράσεις διαχείρισης του πληθυσμού του κόκκινου ελαφιού, θα πρέπει να τεθούν αναγκαστικά υπό άλλο πρίσμα, καθώς η παρουσία ενός φυσικού θηρευτή θα μεταβάλλει τις οικολογικές συνθήκες αλλά και τις ανάγκες διαχείρισης και επίλυσης συγκρούσεων κατοίκων-πανίδας. Το ίδιο συμβαίνει και με την αύξηση, τα τελευταία χρόνια, του πληθυσμού αγριόχοιρου (*Sus scrofa*) αλλά και με την παρουσία αγέλων αγριόσκυλων (τα οποία έχουν προέλθει από κατοικίδια). Ειδικά η διαχείριση των τελευταίων ήταν ένα πρόβλημα που είχε απασχολήσει σοβαρά τον Φορέα Διαχείρισης του Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας και το Δασαρχείο Πάρνηθας.

Στην έκθεση τεκμηρίωσης στο κεφάλαιο 2.2 ένας από τους κινδύνους που αναφέρονται είναι και οι πρωτοβουλίες «αναδασώσεων» χωρίς ενημέρωση των αρχών. Ο Φορέας Διαχείρισης του Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας και το Δασαρχείο Πάρνηθας, σε συνεργασία με τη Δ/νση Αναδασώσεων της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αττικής, εφαρμόζουν από την πυρκαγιά του 2007 ως συγκεκριμένες μελέτες αναδάσωσης και πάντα σε συνεννόηση με άλλους φορείς. Σε μια αντίστοιχη πρωτοβουλία συμμετείχε και το WWF Ελλάς με εθελοντικές αναδασώσεις πάντα υπό την εποπτεία των αρμόδιων αρχών. Περισσότερες πληροφορίες είναι διαθέσιμες στην σχετική διαδικτυακή πλατφόρμα <http://parnitha.wwf.gr>. Η θέση των αναδασώσεων, η ανάληψη μεγάλου μέρους των αναδασώσεων από εργολαβίες αλλά και ο έλεγχος των αρχών δεν έχει επιτρέψει ως σήμερα αναδασώσεις χωρίς την συνέργεια και την επίβλεψη των αρμόδιων αρχών.

Επομένως κατά την άποψη μας δεν αποτελεί υπαρκτό κίνδυνο. Επιπροσθέτως η αναφορά για τις οικολογικές επιπτώσεις της πυρκαγιάς του 2007 στην Πάρνηθα και οι προτάσεις του WWF Ελλάς είναι διαθέσιμες στο http://politics.wwf.gr/images/stories/fireparnisreport2007_14.pdf.

Στο υποκεφάλαιο 5.1 αναφέρεται ότι δεν υπάρχει εγκεκριμένη Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη για την περιοχή. Παρόλο που αυτό ισχύει, ΕΠΜ για την περιοχή έχει συνταχθεί και έχει κατατεθεί προς έγκριση στο ΥΠΕΝ εδώ και αρκετά χρόνια. Επομένως στοιχεία και δεδομένα από την ΕΠΜ θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν προς αξιοποίηση για την παρούσα διαδικασία και να αποτελέσουν τη βάση για οποιοδήποτε σχέδιο δράσης για την περιοχή. Όπως επισημαίνεται και εδώ από τους συντάκτες της έκθεσης τεκμηρίωσης, η έλλειψη δεδομένων είναι εμφανής και δεν υπάρχει η κατάλληλη προεργασία σε επίπεδο μελετών και διαχειριστικών σχεδίων για τη λήψη συγκεκριμένων μέτρων προστασίας και διαχείρισης. Επομένως θεωρούμε ότι η προσοχή πρέπει να στραφεί στην εργασία για την δημιουργία του κατάλληλου υποβάθρου δεδομένων και στρατηγικής ανάλυσης όχι μόνο για την Πάρνηθα αλλά και για τις υπόλοιπες περιοχές, όπου είναι αναγκαίο.

Στο μέτρο 5, σημαντικό θα ήταν να περιληφθεί μέριμνα για την ενημέρωση του κοινού και ειδικά των επισκεπτών ώστε να επιτευχθεί συμμόρφωση με τον Κανονισμό Λειτουργίας του Κανονισμού, λαμβάνοντας ωστόσο τις δράσεις που ο Φορέας ήδη εφαρμόζει στην περιοχή. Ο Εθνικός Δρυμός διαθέτει ουσιαστικά μια «πύλη» εισόδου (από την περιοχή Μετόχι) και είναι εύκολη η διαδικασία ελέγχου και ενημέρωσης με την επανασύσταση του σημείου ελέγχου στην περιοχή αυτή (και για την εφαρμογή του προτεινόμενου μέτρου 8). Ιδιαίτερη έμφαση πρέπει να δοθεί στην πιστή εφαρμογή του αντιπυρικού σχεδίου που ήδη έχει συνταχθεί και ανανεώνεται σε ετήσια βάση καθώς και στο θέμα διαχείρισης της συσσωρευμένης βιομάζας. Η πλειοψηφία των δασικών πυρκαγιών της Πάρνηθας εκκινούν από την περιφερειακή ζώνη είτε από αμέλεια είτε από πρόθεση λόγω των ασαφειών που υφίστανται ακόμα σε ιδιοκτησιακά θέματα. Επομένως προτεραιότητα πρέπει να δοθεί στα θέματα ενημέρωσης και ενεργοποίησης των κατοίκων των όμορων δήμων. Παράλληλα θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στη σύνταξη και κύρωση δασικών χαρτών για τις περιοχές που γειτνιάζουν με τον Εθνικό Δρυμό. Μία τέτοια δράση θα λειτουργούσε αποτρεπτικά στις όποιες πυρκαγιές εκκινούν με αφορμή το ασαφές καθεστώς της ευρύτερης περιοχής.

Στο μέτρο 8, όπως αναφέραμε και παραπάνω, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη η παρουσία λύκων στην Εθνικό Δρυμό και της επίδρασης που θα έχουν στον πληθυσμό των ελαφιών και άλλων φυτοφάγων ζώων. Επίσης για τη διαχείριση του πληθυσμού του ελαφιού, να ληφθεί υπόψη και η μελέτη ανάλυσης DNA που έχει εκπονήσει το τμήμα Βιολογίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης για λογαριασμό του Φορέα Διαχείρισης. Το WWF Ελλάς έχει κατά το παρελθόν διατυπώσει τις θέσεις του για το ζήτημα μετακίνησης αριθμού ελαφιών από τον Εθνικό Δρυμό Πάρνηθας και ποιες προϋποθέσεις είναι αναγκαίες για την υλοποίηση τέτοιων ενεργειών (αρ. πρωτ. 41/8-2-2011 και 351/1-12-2011). Σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να ληφθούν υπόψη και τα νεώτερα αποτελέσματα του προγράμματος παρακολούθησης που εκπονεί ο Φορέας Διαχείρισης Πάρνηθας, τα οποία ήδη δείχνουν μία μείωση του πληθυσμού του ελαφιού.

Η αυξημένη και σε ορισμένες περιπτώσεις ανεξέλεγκτη επισκεψιμότητα είναι ένα από τα μεγάλα προβλήματα της Πάρνηθας. Σημειώνεται ότι με βάση εμπειρικές παρατηρήσεις, η επισκεψιμότητα στην Πάρνηθα έχει αυξηθεί λόγω της οικονομικής κρίσης και της εγγύτητας της Πάρνηθας με το πολεοδομικό συγκρότημα της πρωτεύουσας. Επιπλέον ασκούνται πιέσεις από τους ΟΤΑ της περιοχής και συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες για πιο ελαστική διαχείριση της προσβασιμότητας του κοινού σε περιοχές όπου σήμερα απαγορεύεται η πρόσβαση ή αύξηση-εντατικοποίηση των χρήσεων αναψυχής. Επομένως είναι θετικό που υπάρχει ένα συγκεκριμένο προτεινόμενο μέτρο δράσης για το θέμα. Άλλα σημαντικά θέματα που πρέπει να εξεταστούν είναι η ασφάλεια των επισκεπτών, η ρύθμιση των σημερινών χρήσεων και δραστηριοτήτων και η

μέτρηση της όχλησης που προκαλούν. Παράλληλα θα πρέπει να εξεταστεί και ο κίνδυνος που προκαλείται από τις άλλες υπαίθριες και αθλητικές δραστηριότητες, στις οποίες θεωρούμε ότι συμπεριλαμβάνονται και δραστηριότητες όπως η εκτός δρόμου μηχανοκίνηση (αυτοκίνητα μεγάλου κυβισμού και μηχανές), η οποία στην ενότητα 2.2. εκτιμήθηκε ως χαμηλής έντασης. Σε κάθε περίπτωση, η διαχείριση της επισκεψιμότητας δεν θα πρέπει να συγχέεται με τα ζητήματα διαβούλευσης και συμμετοχικών αποφάσεων, που αποτελεί κεντρικό ρόλο του Φορέα Διαχείρισης.

2. Βραυρώνα

Θεωρούμε ότι ο υγρότοπος της Βραυρώνας αποτελεί μια περιοχή με ιδιαίτερα οικολογικά χαρακτηριστικά για την Αττική και όποια μέτρα-προτάσεις που στοχεύουν τη διατήρηση και ενίσχυση της φυσικότητας της περιοχής, αντιμετωπίζονται θετικά. Αρκεί τα μέτρα να αφορούν στο σύνολο της προστατευόμενης περιοχής Natura 2000 και όλες τις χρήσεις που περιλαμβάνει καθώς και τον συνδυασμό της αρχαιολογικής με την οικολογική αξία. Η περιοχή έχει όλα τα χαρακτηριστικά να αποτελέσει ένα παράδειγμα διαχείρισης, ενημέρωσης και περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, μια οικολογική νησίδα στην διαρκώς πιεζόμενη περιοχή των Μεσογείων.

Θα πρέπει να ληφθεί υπόψη η παρουσία στην περιοχή του υγρότοπου της Βραυρώνας του τσακαλιού (*Canis aureus*), όπως αυτή διαπιστώθηκε από το WWF Ελλάς κατόπιν σχετικής έρευνας πεδίου και ενημέρωσης προς τις αρμόδιες αρχές (με το αρ. πρωτ. 340/21-11-2013 έγγραφο μας, στη διάθεση σας εφόσον ζητηθεί). Το WWF Ελλάς έχει ασχοληθεί επισταμένα με το είδος σε εθνικό επίπεδο και έχει προτείνει συγκεκριμένα μέτρα προστασίας και διαχείρισης. Με δεδομένη την παρουσία τσακαλιού στην περιοχή αλλά και στον Σχινιά (βλ. παρακάτω) προτείνεται να υπάρξει μια κοινή αντιμετώπιση του είδους, ενώ θα μπορούσε η περιοχή της Αττικής να αποτελεί μία ειδική περίπτωση, σε ένα ενιαίο εθνικό σχέδιο δράση για το είδος.

3. Υμηττός

Παρόλο που τα μέτρα επόπτευσης και φύλαξης (μέτρο 2) της περιοχής του Υμηττού είναι απαραίτητα, και σίγουρα για να καλυφθούν απαιτούν ένα ολοκληρωμένο σχέδιο φύλαξης, θα πρέπει παράλληλα να οριστούν και οι αρμόδιοι φορείς που να έχουν τη δυνατότητα υλοποίησης του (π.χ. προ-ανακριτικά καθήκοντα). Σημειώνεται ότι πρόσφατα είχε ανακοινωθεί η δημιουργία δασαρχείου Υμηττού, ωστόσο στις προτάσεις των μέτρων δεν περιγράφεται ο ρόλος φύλαξης που θα μπορούσε να έχει το δασαρχείο.

Σίγουρα το μέτρο περιορισμού της οδικής πρόσβασης με μπάρες θα φέρει θετικά αποτελέσματα για την ανόρθωση συγκεκριμένων οικοτόπων και θα περιορίσει την όχληση όπως έχει συμβεί και στην Πάρνηθα.

Όσον αφορά το μέτρο 6 του οποίου τη στόχευση κρίνουμε ότι απαραίτητη, σημειώνουμε ότι θα πρέπει να διαχωριστεί η έννοια της ενημέρωσης των χιλιάδων επισκεπτών και χρηστών του βουνού από τη διαβούλευση και τις συμμετοχικές διαδικασίες. Μεμονωμένες ενέργειες, όπως η διοργάνωση μίας ημερίδας, είναι αμφίβολο ότι θα έχουν αποτέλεσμα. Καθώς όμως το μέτρο εστιάζει κυρίως στη συμμετοχή και τη διαβούλευση θα πρέπει να υπάρξει περισσότερος σχεδιασμός για το πώς αυτές οι προτεραιότητες θα υλοποιηθούν με συνέχεια, συνέπεια και σταθερότητα.

4. Σχινιάς

Θετικά κρίνονται τα μέτρα που προτείνονται για το Εθνικό Πάρκο Σχινιά Μαραθώνα, ένα Πάρκο που τα τελευταία χρόνια δέχεται ισχυρές πιέσεις από την πολύ υψηλή και ανεξέλεγκτη επισκεψιμότητα, ιδιαίτερα τη θερινή περίοδο. Βασικό πρόβλημα για το Εθνικό Πάρκο είναι η εφαρμογή ελλιπής εφαρμογή του Σχεδίου Διαχείρισης, το οποίο καθώς είχε συνταχθεί το 2001, θα πρέπει να επικαιροποιηθεί, και η υλοποίηση συγκεκριμένων δράσεων στο πλαίσιο των κατά

περίπτωση μελετών και εκθέσεων που έχουν συνταχθεί κατά καιρούς. Σημειώνεται ότι σε αντίθεση με άλλες περιοχές, το ερευνητικό υλικό είναι πλούσιο, ωστόσο δεν αξιοποιείται επαρκώς για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση δράσεων.

Σημειώνουμε ότι σε αντίθεση με την περίπτωση της Πάρνηθας, στις προτάσεις μέτρων για την περιοχή του Σχινιά γίνεται ιδιαίτερη αναφορά στον φορέα διαχείρισης της περιοχής, που αποτελεί και το κεντρικό όργανο συντονισμού των δράσεων διαχείρισης στην περιοχή.

Αυθαίρετες κατασκευές εντός της περιοχής του Εθνικού Πάρκου για τις οποίες υπάρχουν πρωτόκολλα κατεδάφισης και τελεσίδικες αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας θα πρέπει να απομακρυνθούν. Επίσης υπάρχουν παλιές εγκαταλειμμένες υλοδομές εξυπηρέτησης επισκεπτών, οι οποίες πρέπει να απομακρυνθούν άμεσα για την ασφάλεια των επισκεπτών αλλά και για τον εξωραϊσμό της περιοχής. Επομένως είναι αναγκαίο να υπάρξει ένα ειδικό μέτρο για την καταγραφή και απομάκρυνση αυθαίρετων και ρυπογόνων κατασκευών εντός των ορίων του Εθνικού Πάρκου. Δράση απαραίτητη για την επιτυχή και ολοκληρωμένη εφαρμογή του προτεινόμενου μέτρου 5.2.

Η επισκευή του αυτόματου συστήματος πυρόσβεσης που προτείνεται στο μέτρο 5.2 ενέχει μεγάλο κόστος, αντιστρόφως ανάλογο με τη χρησιμότητα του. Η πράξη έχει δείξει ότι τέτοια συστήματα είναι δύσκολο να λειτουργήσουν ικανοποιητικά χωρίς την κατάλληλη ετήσια συντήρηση και χωρίς να ληφθούν άλλα προληπτικά μέτρα (διαχείριση επισκεπτών, καθαρισμοί, αυστηρότητα στην εφαρμογή της σχετικής νομοθεσίας για το άναμμα πυρκαγιών στο ύπαιθρο). Η επισκευή του δεν αποτελεί προληπτικό αλλά προκαταστατικό μέτρο και η διάθεση των απαιτούμενων κονδυλίων θα πρέπει να γίνει σε άλλες δράσεις που θα προσφέρουν περισσότερο στην αντιπυρική προστασία της περιοχής. Προτείνεται να ενταχθεί στο μέτρο 5.2 η απομάκρυνση του συστήματος και η αντικατάστασή του με την κατάρτιση και εφαρμογή συγκεκριμένου Σχεδίου Αντιπυρικής Προστασίας που θα εμπλέκει περισσότερο το ανθρώπινο στοιχείο. Η παρουσία οχημάτων του Π.Σ. σε ελοπτικά σημεία με άμεση διόπτευση στο δάσος (κάτι το οποίο γίνεται ήδη) και η λειτουργία των πυροφυλακίων σε 24ωρη βάση (έστω τις μέρες υψηλού κινδύνου) θα βελτιώσουν τον χρόνο καταστολής περιστατικών δασικών πυρκαγιών και θα προσδώσουν την αίσθηση ότι η περιοχή φυλάσσεται.

Θα πρέπει να ληφθεί υπόψη η παρουσία στην περιοχή του Εθνικού Πάρκου Σχινιά Μαραθώνα του τσακαλιού (*Canis aureus*), όπως αυτή διαπιστώθηκε από το WWF Ελλάς κατόπιν σχετικής έρευνας πεδίου και ενημέρωσης προς τις αρμόδιες αρχές (με το αρ. πρωτ. 340/21-11-2013 έγγραφο μας). Το WWF Ελλάς έχει ασχοληθεί επισταμένα με το είδος σε εθνικό επίπεδο και κατά καιρούς έχει προτείνει συγκεκριμένα μέτρα προστασίας και διαχείρισης. Με δεδομένη την παρουσία τσακαλιού στην περιοχή αλλά και στη Βραυρώνα (βλ. παραπάνω) προτείνεται να υπάρξει μια κοινή αντιμετώπιση του είδους, ενώ θα μπορούσε η περιοχή της Αττικής να αποτελεί μία ειδική περίπτωση, σε ένα ενιαίο εθνικό σχέδιο δράση για το είδος.

5. Περιοχή Δεγρενών και νησιά Πατρόκλου

Το 80% της συγκεκριμένης περιοχής Natura 2000 κήκε κατά τη διάρκεια δασικής πυρκαγιάς τον Ιούνιο 2012. Το WWF Ελλάς έχει συντάξει σχετική αναφορά για τις οικολογικές επιπτώσεις της συγκεκριμένης πυρκαγιάς και έχει προτείνει συγκεκριμένες δράσεις μεταπυρικής διαχείρισης (http://www.wwf.gr/images/pdfs/Pyrkagia_lavreotiki_final_low.pdf). Προτείνουμε η έμφαση να δοθεί στη μεταπυρική οικολογική ανάκαμψη ώστε να αποτραπούν και άλλες παρεμβάσεις που όπως ορθά αναφέρονται στο σχέδιο δράσης, μεταβάλλουν καθημερινά τις υφιστάμενες χρήσεις γης και το φυσικό περιβάλλον στην περιοχή.